

De quibusdam elementis artis bene
scribeni:

Progymnasmata Graeca et Evangelium Didacticum
Constantini Preslavensis

ГЕОРГИ МИТОВ,

ИНСТИТУТ ЗА БАЛКАНИСТИКА С ЦЕНТЪР ПО ТРАКОЛОГИЯ
КЪМ БАН

Константин Преславски е сред най-значимите фигури на българската духовна култура през IX-X в., преводач и автор на творби от различни жанрове на старобългарската литература. Неговият проповеднически сборник Учително евангелие се състои от слова за неделните дни през годината от Великден до Цветница. Повечето от тях са преводни текстове, атрибуирани на различни църковни отци, но техните встъпления и заключения, цялата 42 беседа и Прологът са оригинално дело на Константин Преславски. Паметникът е запазен в четири пълни преписа – Синодален, Виенски, Гилфердингов и Хиленгарски. Известни са и още няколко преписа на отделни слова. В целия си обем корпусът бе издаден през 2012 г. от Мария Тихова „Старобългарското Учително евангелие на Константин Преславски“ като том 58 от поредицата *Monumenta linguae slavicae dialecti veteris*.

Проект „Словното богатство на
Учителното евангелие на
Константин Преславски:
старобългарско-гръцки и гръцко-
старобългарски речници индекси“,
финансиран от ФНИ по договор КП-
06-Н50,
под ръководството на проф. Лора
Тасева от Института за балканистика
с център по тракология към БАН

<https://uchitelnoevangelie.eu/>

I. De arte scribendi apud Byzantinos

1. ὁ γραμματιστής πρῶτον ὑποδείκνει τοῖς μειρακίοις τῶν στοιχείων τοὺς χαρακτῆρας

(Theodoretus, *Interpretatio in xiv epistulas sancti Pauli*)

2. ὁ γραμματικός: Ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας δύο ἦσαν ἄνδρες ὁμώνυμοι, πατήρ τε καὶ παῖς· ἑκατέρω γὰρ ἦν ὄνομα Ἀπολινάριος [...] Ἀμφότεροι δὲ ἦσαν Ἑλληνικῶν λόγων διδάσκαλοι· γραμματικῶν μὲν ὁ πατήρ, ῥητορικῶν δὲ ὁ υἱός [...] Ὁ μὲν γὰρ εὐθύς γραμματικός ἄτε, τὴν τέχνην γραμματικὴν Χριστιανικῶ τύπῳ συνέταπτε· τὰ τε Μωϋσέως βιβλία διὰ τοῦ ἠρωϊκοῦ λεγομένου μέτρου μετέβαλε, καὶ ὅσα κατὰ τὴν παλαιὰν διαθήκην ἐν ἱστορίας τύπῳ συγγέγραπται.

(Socrates Scholasticus, *Historia ecclesiastica*)

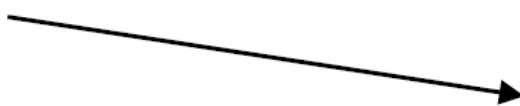
3. *Progymnasmata Hermogenis* (II saec. p. Ch. n.) et *Progymnasmata Nicephori Basilakes* (XII saec. p. Ch. n)

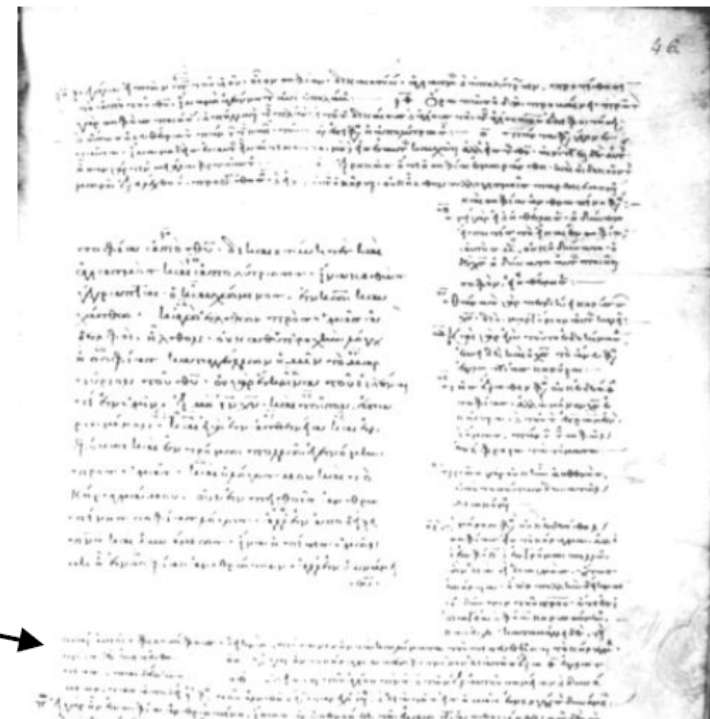
II. Catenae Graecae et *Evangelium Didacticum* Constantini Preslavensis

1. **Catenae Graecae:** Catenam Patrum eruditi appellare solent seriem quondam interpretationum, ex diversorum Ecclesiae Graecae Latinaeve Doctorum scriptis, a scriptoribus nunc antiquioris nunc recentioris memoriae, ita contextam et quasi colligatam, ut varisae sententise de eodem commate divini scripturae interpretando uno conspectu legenti exhibeantur.

Textus ex Sacris Scripturis

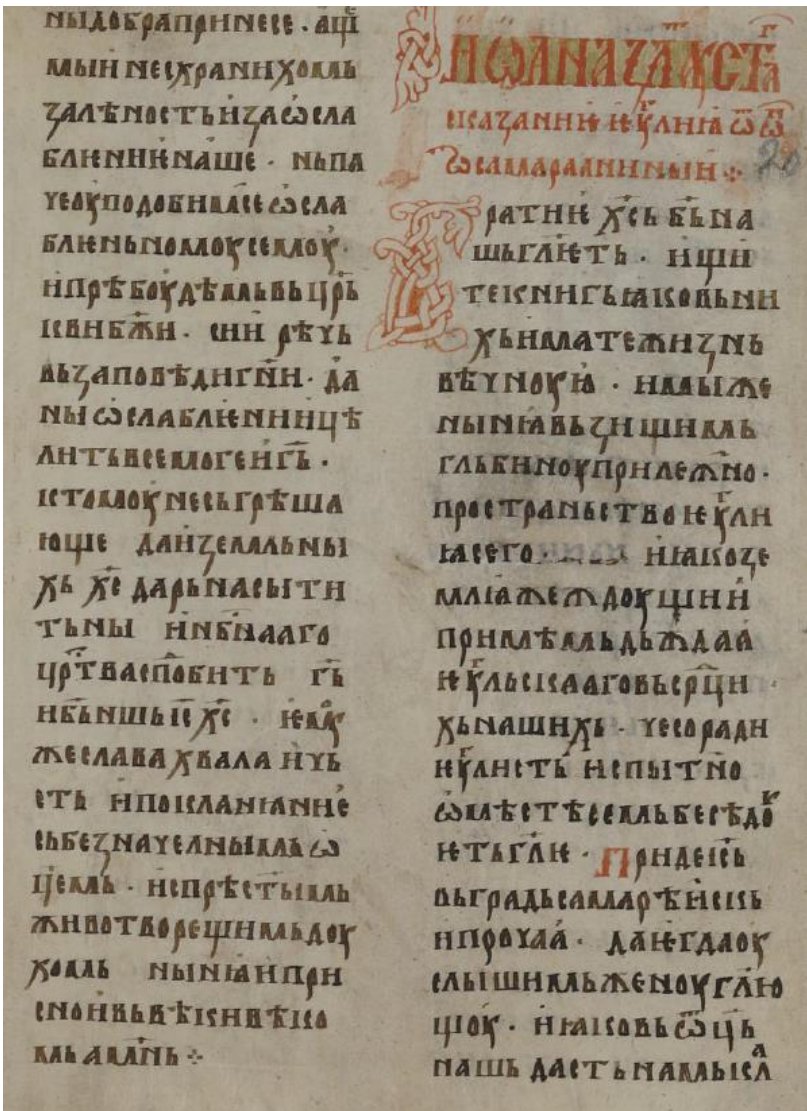
Varii comentaria ad hos locos pertinentes

Evangelium Didacticum Constantini Preslavensis

- conscriptum c. 889-893 AD
- continet 51 sermones
- structura:
 - 1. Introductio
 - 2. Commenratium (Constantinus vertit ex lingua Graeca in Bulgaricam, sed etiam ipse composuit nonnullas partes)
 - 3. Summarium

СТАРОБЪЛГАРСКОТО
УЧИТЕЛНО ЕВАНГЕЛИЕ
НА КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ

издадено от
МАРИЯ ТИХОВА

с детайлното описание от Елена Уханова
на най-стария препис (ГИМ Син. 262)

WEIHER – FREIBURG I. BR.
2012

3 **Ѹ**Ѹ ѸѸомь • іако
же и павѣль а-
пѣлъ рече • ꙗкоу
6 слоужю ѸѸомь
монь • бѣва-
ющек во прѣже
сего покланя-
ннк • нодѣн-
9 ми съмотрени-
к вѣ реклъ ѸѸ
ѸѸ • бесплѣтъ-
12 нок глеть • а
ще оубо нѣсть
15 тѣло рече • и
слоужьѣ к
го тако и по-
добакъ бѣ-
18 ти • и бесплѣ-
тъномъ на-
шимъ прино-
21 симоу бѣти •

сирѣчь дѣно
и очищенк-
3 мь оума • се бо
іавлѣтъ • іа-
ко покланяю-
6 щинхъ са ꙗ-
коу • ѸѸомь и
истиною • подо-
9 бакъ покла-
натн са • Ѹкоу-
доу ксть сама-
12 рѣнемъ • ꙗже
чаати хѣа при-
шѣствна • ꙗже
15 жена іавлѣтъ
глѣци къ немюу •
Придетъ месна ре-
18 комън хѣъ • и про-
чее • мосѣа тѣкъ-
мо приимъшемъ
21 Ѹ мосѣискъти •

26c, 2-3: апѣлъ липсва в гръци; ВГХ липсва апѣлъ. 3: ВГХ ꙗкоуже. 7-8: Х кланянки; 9-10: съмотрение = συνγκαταβάσεως. 10: Х рекъ. 12-13: ВГХ аще бо. 18-21: ВГХ липсва и бесплѣтъномъ нашимъ приносимоу бѣти. 26d, 1: В си реѣ. 2-3: В ищениимъ оума, Г ищениимъ оума, Х и ищениимъ оума. 8-11: В поѣбакъ се покланяти • Ѹкоудоу, Г поѣбакъ покланяти • коудоу, Х поѣбакъ се покланяти • коудоу. Х глаоци ꙗкоу. 16: къ немюу = πρὸς τὸν Χριστόν. 17: малъкъ инициал П, заема 1,5 реда.

Cramer, II, 220.10-21 (26c1-d21)

καθὼς καὶ ὁ Παῦλος φησιν, „ᾧ καὶ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματι μου.“ Ἡ γὰρ πρὸ τούτου παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις γνησιμὴ προσκύνησις συγκαταβάσεως ἦν. Εἰπόν, „πνεῦμα ὁ Θεός.“ τὸ ἀσώματον λέγει. Εἰ τοίνυν οὐκ ἔστι σῶμα, φησὶ, καὶ τὴν λατρείαν αὐτοῦ τοιαύτην εἶναι δεῖ, καὶ διὰ τοῦ ἐν ἡμῖν ἀσώματου προσφέρεσθαι, τοῦτέστι διὰ τῆς ψυχῆς, διὰ τῆς τοῦ νοῦ καθαρότητος, τοῦτο γὰρ δῆλοι, οἱ „τοὺς προσκυνούντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθεῖς δεῖ προσκυνεῖν.“ Ποθεν Σαμαρείταις τὸ προσδοκᾶν τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν; τοῦτο γὰρ δῆλον ἐκ τοῦ τὴν ρηναῖκα εἰπεῖν πρὸς τὸν Χριστόν, „ἔρχεται Μεσσίας ὁ λεγόμενος Χριστός.“ καὶ τὰ ἐξ ἧς τὸν Μωυσεῶς δεζόμενοι νόμον, ἀπ’ αὐτῶν τῶν Μωυσεῶς

Schola aestivalis linguarum classicarum
(Serdicae, XX-XXI m. Augusto MMXXI)